

Självständigt arbete i Krigsvetenskap, 15 hp

<i>Författare:</i> Rikard Aldén	<i>Program:</i> OP 11-14
<i>Handledare:</i> Michael Gustafson	<i>Kurs:</i> 10P147
<i>Examinator:</i> Håkan Gunneriusson	<i>Antal ord:</i> 12 228
<i>Examinerande lärare:</i> Håkan Gunneriusson	<i>Antal sidor:</i> 35

Svensk syn på sjökrigföring och dess koppling till sjömilitära teoretiker

Krigföring till sjöss har under lång tid undersökts och förklarats med olika teorier, bland annat av klassiska teoretiker som Mahan och Corbett, till moderna motsvarigheter som exempelvis Vego. Därför är det intressant att veta om någon av dessa kan kopplas till den svenska synen på sjökrigföring, och om någon av dessa i så fall haft större inflytande.

Undersökningen bygger på att ett antal centrala begrepp valts ut ur *Doktrin för marina operationer* för att sedan jämföras med hur de olika teoretikerna ser på respektive begrepp. I undersökningen konstateras det att det råder konsensus kring begreppens innebörd, men det finns vissa skillnader mellan teoretikerna om hur begreppen uppnås och deras faktiska tillämpbarhet. Utifrån det konstateras att den svenska synen på sjökrigföring har en tydlig koppling till sjömilitära teoretikers tankar. Corbett och Vego är de teoretiker som ligger närmast den svenska synen, vilket gör de till möjliga influenser. Mahan har däremot en delvis avvikande syn, vilket innebär att han förmodligen inte har varit influens.

Nyckelord: Sjökrig, Militärteori, Mahan, Corbett, Vego, Doktrin

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	3
1.1 BAKGRUND.....	3
1.2 PROBLEMFÖRMULERING OCH FRÅGESTÄLLNING.....	4
1.3 SYFTE OCH RELEVANS.....	4
1.4 TIDIGARE FORSKNING.....	5
1.5 TEORI.....	7
1.6 METOD.....	8
1.7 AVGRÄNSNINGAR	11
1.8 EMPIRI	11
2. UNDERSÖKNING.....	13
2.1 ALFRED THAYER MAHAN	13
2.2 JULIAN STAFFORD CORBETT.....	17
2.3 MILAN VEGO.....	21
3. RESULTAT OCH ANALYS.....	26
3.1 RESULTATÖVERSIKT	26
3.2 ANALYS.....	27
4. SLUTSATSER OCH DISKUSSION.....	30
4.1 SLUTSATSER OCH SVAR PÅ FRÅGESTÄLLNING	30
4.2 METODDISKUSSION.....	32
4.3 VIDARE FORSKNING	33
REFERENSLISTA	34

1. Inledning

1.1 Bakgrund

*"En på kunskaper och erfarenheter grundad och dokumenterad vilja hur Försvarsmakten inriktar uppbyggnad och bruk av det militära maktmedlet. Den är normativ men kräver i varje situation tillämpning med förnuft och eftertanke."*¹

Citatet ovan är hämtat ur *Militärstrategisk doktrin (MSD12)*, och anger den svenska definitionen på begreppet doktrin. Doktriner är således publikationer som anger hur någonting ska genomföras, exempelvis krigföring, och dessa riktlinjer är även baserade på kunskaper och erfarenheter. Däremot framkommer det inte i Försvarsmaktens doktriner varifrån dessa kunskaper och erfarenheter kommer, vilket gör det svårt att avgöra hur doktrinförfattarna har kommit fram till dessa riktlinjer. Anledningen till att referenser saknas kan vara flera, exempelvis att doktriner ska ses som regelverk som styr verksamhet, inte en akademisk text som ska granskas och diskuteras.² Eller att de är baserade på Försvarsmaktens egna erfarenheter, vilket framförallt inom sjöarenan får ses som relativt osannolikt, då Sverige inte har varit inblandade i krig på 200 år.³ Det kan även vara så att de svenska doktrinerna baseras på andra länders doktriner, och det skulle i så fall framstå som egendomligt om den svenska marindoktrinen refererade till dess brittiska motsvarighet.

Under lång tid har militär verksamhet och krigföring studerats, och utifrån detta har militärteorier skapats, bland annat av Sun Zi, Carl von Clausewitz och Antoine-Henri Jomini. Dessa anses vara klassiska teoretiker, vars tankar influerat andra teoretiker och officerare under århundraden, och förekommer än idag i officersutbildningen.⁴ När det gäller krigföring till sjöss finns det en rad individer som har skapat teorier utifrån de unika egenskaper arenan för med sig. Bland dessa kan nämnas Alfred Thayer Mahan, Julian Stafford Corbett och Daniel Landquist, som samtliga var verksamma under 1900-talets första halva. Det innebär att de var påverkade av hur sjökriget såg ut på den tiden, med sjöslag mellan två reguljära parter. I dagens krigföring behöver motståndaren inte utgöras av en annan stats sjöstridskrafter, utan kan bestå av exempelvis pirater eller andra typer av irreguljära motståndare. Men enbart för att sjökriget i viss mån har bytt skepnad betyder det inte att de äldre teorierna om sjökrigföring saknar genomslag idag.⁵ Dessutom finns det nutida teoretiker inom

¹ Försvarsmakten. *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Försvarsmakten, 2011, s.

² Doktriner är normativa, således styrande publikationer.

³ Bortsett från kriser, neutralitetsvakt, internationella operationer etcetera, men sjömilitära teorier baseras ofta på två krigförande reguljära parter.

⁴ Försvarshögskolan. *Kursplan – Krigsvetenskap Introduktionskurs OP*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2010. Kurskod: 10P138

⁵ Widén, J. Jerker. Julian Corbett and the Current British Maritime Doctrine.

Comparative Strategy, nr 28:2 (2009): 170-185. doi: 10.1080/01495930902799764, s. 182.

sjökrigföring, bland annat Geoffrey Till och Milan Vego, vilket innebär att ämnet fortfarande utvecklas.

Som synes finns det alltså en hel del teorier om sjökrigföring, vilket innebär att området får anses vara väl studerat. Därför framstår det som märkligt att Försvarmakten inte refererar till någon av de nämnda teoretikerna, under förutsättningen att den svenska synen på sjökrigföring baseras på någon eller några av deras teorier.

1.2 Problemformulering och frågeställning

Det studerade problemet i uppsatsen definieras enligt följande:

Hur ser svenskt sjömilitärt tänkande ut i relation till ett urval inflytelserika sjömilitära teoretikers syn på sjökrigföring?

Det innebär att uppsatsen kommer att utgå från den svenska synen på sjökrigföring, och för att underlätta genomförandet av undersökningen kommer problemet att brytas ned i frågeställningar enligt följande.

- Vilken koppling till sjömilitära teoretikers tankar finns det i Försvarmaktens synsätt på sjökrigföring?
- Har någon av de undersökta teoretikerna haft större genomslag i Försvarmaktens synsätt på sjökrigföring?

1.3 Syfte och relevans

Syftet med uppsatsen är att undersöka om den svenska synen på sjökrigföring grundar sig i ett urval sjömilitära teorier, och i vilken utsträckning dessa i så fall har påverkat synen. Uppsatsen kan även bidra till att öka kunskapen kring sjömilitär teori och förståelsen kring var resonemang härstammar ifrån. För att genomföra detta kommer centrala begrepp ur *Doktrin för marina operationer (DMarinO)*⁶ att användas. Detta är en publikation som nyligen är upphävd och ersatt med den försvarsmaktsgemensamma *Operativ doktrin (OPD)*.⁷ Det kapitel som enligt *OPD* har ersatt *DMarinO* lyfter dock inte fram några centrala begrepp för sjökrigföring.⁸ Däremot uppfattar jag det inte som att Försvarmaktens syn på dessa begrepp har förändrats, eftersom ingen ny definition har redovisats. Vidare har *DMarinO* varit i bruk sedan 2005 och använts i officersutbildningen fram tills nyligen, vilket bör innebära att begreppens betydelse är rotade hos officerare för tillfället, och även i framtiden.⁹

⁶ Försvarmakten. *Doktrin för marina operationer*. Stockholm: Försvarmakten, 2005.

⁷ Försvarmakten. *Operativ Doktrin*. Stockholm: Försvarmakten, 2014, s. 4.

⁸ *Ibid*, s. 7.

⁹ Försvarshögskolan. *Kursplan – Krigsvetenskap grundkurs taktik marin*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2012. Kurskod: 10P242

Doktriner är normgivande, och ska därför ses som regelverk inom Försvarmakten. Det innebär däremot inte att *DMarinO* är heltäckande inom sitt område, utan det kan finnas resonemang kring centrala begrepp som doktrinen har uteslutit menar jag. Dock finns det inga referenser upptagna i *DMarinO*, vilket skapar problem när det kommer till att härleda ursprunget till doktrinens synsätt. För att skapa en djupare förståelse för dessa synsätt har Försvarmakten gett ut *Militärteorins grunder*, som hänvisar till flertalet sjömilitära teoretiker och deras tankar.¹⁰ Dock återger denna inte specifikt den svenska synen på centrala begrepp, utan redovisar hur ett antal teoretiker ser på dessa. Således finns det ingen tydlig härledning till *DMarinOs* syn på centrala begrepp, det går inte heller att se vem eller vilka som har influerat doktrinen avseende dessa begrepp. Därför är tanken att denna uppsats ska öka förståelsen kring centrala begrepp inom sjökrigföringen och även försöka härleda dessa.

1.4 Tidigare forskning

I uppsatsen används tre arbeten för att belysa tidigare forskning inom området, där det första är skrivet av Jerker Widén och publicerat i den internationella tidskriften *Comparative Strategy*. Arbetet nummer två är skrivet vid Försvvarshögskolan som ett självständigt arbete av Anders Landewall inför Högre stabsutbildningen, och det tredje har Milan Vego skrivit vid US Naval War College. Dessa fokuserar på ett likartat område som denna uppsats, och författarna drar slutsatser som är relevanta även för detta arbete. Att de dessutom är publicerade på olika platser anser jag ge dem en bredd som inte hade varit möjlig om exempelvis enbart studentuppsatser från Försvvarshögskolan hade använts. I övrigt finns det ett antal internationella arbeten och även studentuppsatser från Försvvarshögskolan som fokuserar på sjömilitära teorier eller militärteori kopplat mot doktriner, vilket gör att området i sig är väl studerat.

Jerker Widén har skrivit artikeln *Julian Corbett and the current British Maritime Doctrine*, där han undersöker Corbetts influenser på den brittiska marindoktrinen.¹¹ Undersökningen har gjorts genom att studera hur Corbetts teorier förekommer i doktrinen, med hjälp av en metod baserad på fyra olika typer av influenser. *Formell influens* syftar på att doktrinen nämner Corbett, eller hans arbeten, medan *Informell influens* innebär att doktrinens argument liknar Corbetts resonemang, utan att nämna honom. *Direkt influens* betyder att doktrinen refererar till Corbetts tankar och arbeten, och *Indirekt influens* syftar till tankar som ursprungligen kommer från Corbett, men som har blivit omarbetade av andra längs med vägen.¹² Widén konstaterar i arbetet att Corbett har varit en influens till den brittiska marindoktrinen, men att det i vissa avseenden inte är hans direkta tankar, utan mer hans tanke sätt som haft

¹⁰ Widén, Jerker och Ångström, Jan. *Militärteorins grunder – en introduktion till teorier om krig och krigföring*. Stockholm: Försvvarsmakten, 2005, s. 211-240.

¹¹ Widén. *Comparative Strategy*.

¹² Ibid, s. 171.

genomslag. Dessutom menar Widén att Corbetts tankar förmodligen genomsyrar andra länders doktriner, eftersom den brittiska marina doktrinen är internationellt inflytelserik.¹³

I uppsatsen *Militärteorins influenser på svensk militär doktrin* vid Försvarshögskolan har Anders Landewall undersökt den militärteoretiska kopplingen till *Militärstrategisk doktrin*, främst avseende förklaringen av begreppet krig.¹⁴ Undersökningen är baserad på att han har studerat ett antal olika militärteoretikers tankar och valt ut deras centrala begrepp. Därefter har han jämfört om dessa teorier har återfunnits i *MSD12*, och i så fall i vilken utsträckning enligt samma modell som Widén använde.¹⁵ I uppsatsen kommer Landewall fram till att det finns en tydlig militärteoretisk koppling i *MSD12* när det gäller förklaringen av begreppet krig, och att den främst är baserad på Clausewitz syn.¹⁶ Dessutom konstaterar han att spårbarheten i doktrinen hade kunnat förbättras genom en användning av referenser.¹⁷

Milan Vego har i sitt arbete *Naval classical thinkers and operational art* jämfört hur ett antal klassiska sjömilitära teoretiker såg på operationskonst.¹⁸ Detta har han gjort genom att jämföra den moderna synen på begrepp inom operationskonst och teoretikernas tankar kring hur sjökrig ska bedrivas.¹⁹ Bland de undersökta teoretikerna finns både Corbett och Mahan. I arbetet konstaterar Vego att de klassiska teoretikerna lyfte upp begrepp som idag räknas till operationskonst, utan att de använde begreppet i sig. Dessutom menar han att teoretikerna har varit med och format moderna försvarsmaktens syn på sjökrigföring, och även sammansättningen av deras stridskrafter. Däremot är vissa av deras slutsatser inte giltiga i dagens krigföring, och vissa var till och med felaktiga redan när de formulerades, enligt Vego.²⁰

Landewalls arbete ligger inom ett liknande område som denna uppsats frågeställningar, även om hans arbete gällde *MSD12*. Även Vegos arbete avhandlar ett liknande område, men är mer övergripande och fokuserar inte på en enskild doktrin eller nation. Widéns artikel är intressant, eftersom den konstaterar att andra länder förmodligen är inspirerade av Corbetts tankar, vilket taktar mot uppsatsens andra frågeställning "Har någon av de undersökta teoretikerna haft större genomslag i Försvarsmaktens synsätt på sjökrigföring?". Som synes är inget av dessa arbeten specifikt inriktade mot *DMarinO*, men det anser jag inte vara ett problem, eftersom två av undersökningarna avhandlar doktriner, och även använder ett likartat tillvägagångssätt som denna uppsats.

¹³ Widén. *Comparative Strategy*. s. 182.

¹⁴ Landewall, Anders. *Militärteorins influenser på svensk militär doktrin*.
Självständigt arbete (15 hp), Försvarshögskolan, 2012, s. 5.

¹⁵ Ibid, s. 8ff.

¹⁶ Ibid, s. 38.

¹⁷ Ibid, s. 39.

¹⁸ Vego, Milan. *Naval classical thinkers and operational art*. Newport: US Naval War College, 2009.

¹⁹ Ibid, s. 1.

²⁰ Ibid, s. 16.

Det medför även att slutsatserna i denna uppsats kan återkopplas mot det som författarna kom fram till i sina respektive arbeten.

1.5 Teori

En teori är ett antal antaganden som används för att förklara världen, och eventuellt förutsäga hur någonting kan utfalla. I *DMarinO* presenteras ett antal grunder för operationer i maritim miljö. Dessa framstår som teorier, eftersom de förklarar hur någonting kan göras för att få ett visst utfall. Däremot går det inte att avgöra deras ursprung, eftersom det inte presenteras hur doktrinförfattarna har kommit fram till dessa slutsatser. För att undersöka dessa teoriers härkomst kommer därför ett antal centrala begrepp med deras respektive innebörd att presenteras nedan. Dessa kommer senare i arbetet att jämföras med ett urval sjömilitära teoretikers syn på dessa begrepp för att härleda deras ursprung, och även se om det finns aspekter på dessa begrepp som doktrinen har uteslutit.

Begreppen är valda då de är relaterade till begreppet *Kontroll över maritima områden*, vilket är centralt i sjökrig på alla intensitetsnivåer enligt *DMarinO*.²¹ Dessutom finns den svenska synen på begreppen väl beskrivna i doktrinen, vilket är nödvändigt för att kunna använda dessa som utgångspunkt i undersökningen. Givetvis finns det andra begrepp i doktrinen som jag hade kunnat fokusera på, men jag anser att de utvalda begreppen är centrala för sjökrigföring, och bör därför även återfinnas bland teoretikernas tankar.

Kontroll över maritima områden

Detta innebär att de egna styrkorna kan agera i ett område utan att motståndaren hindrar detta. Fullständig kontroll innebär att de egna styrkorna obehindrat kan verka, och motståndaren inte har någon möjlighet att nyttja havet. Att skapa fullständig kontroll anses sällan vara nödvändigt, och kan endast uppnås genom att slå ut motståndarens styrkor eller helt undvika dessa. Däremot får inte motståndaren hindra den egna sidans verksamhet.²²

Att etablera kontroll

Vilken metod som används för att etablera kontroll beror på underrättelsesläget och vilka resurser som finns att tillgå. Att slå ut motståndarens resurser som kan påverka utvecklingen anses vara den säkraste, vilket kan ske genom ett avgörande slag, eller att hindra motståndaren från att nyttja sina styrkor genom en blockad.²³

Att bestrida kontroll

Det betyder att en sida förhindrar motståndaren från att kontrollera ett område, utan att själv kunna eller vilja etablera kontroll. Detta kan exempelvis ske genom att minera, använda ubåtar, tillämpa Fleet in being eller gruppera långräckviddiga kustrobotar, vilket innebär stora risker för motståndaren att

²¹ Försvarsmakten. *Doktrin för marina operationer*. s. 49.

²² Ibid, s.49.

²³ Ibid, s. 49.

verka i området. Vidare kan det vara nödvändigt att binda motståndaren i ett område, för att själv kunna kontrollera ett annat. Dessutom innebär sjöfartskrig att motståndarens kontroll bestrids, eftersom det eventuellt binder dennes förstärkningar, och på så vis minskar dennes förmåga och vilja till att bedriva krig.²⁴

Fleet in being

Fleet in being kan tillämpas av en part som inte har maritim överlägsenhet, och innebär att den sidan undviker att konfrontera motståndaren, men samtidigt utgör ett reellt hot mot denne. Detta kan innebära att den egna sidan lyckas binda motståndarens styrkor så att denne inte kan skapa den kontroll som önskas. Dessutom kan det tvinga motståndaren att fokusera sina styrkor i ett visst område, omfördela eller dela på dem, alternativt ändra sina planer. Således blir metoden användbar för att bestrida kontroll.²⁵

Offensivt uppträdande

Att ha ett offensivt uppträdande syftar till att tvinga motståndaren till strid när den egna sidan önskar. Att genomföra ett avgörande slag kan vara det mest effektiva sättet att agera, eftersom motståndaren kan åsamkas stora förluster på kort tid. Samtidigt finns det risk att egna sidan utsätts för stora förluster, därför är denna metod mest lämplig för en starkare styrka. Att ihärdigt vidmakthålla ett offensivt uppträdande kan leda till att misstag begås, därför är det viktigt att behålla initiativet, men inte nödvändigtvis ständigt agera offensivt.²⁶

Defensivt uppträdande

Ett defensivt uppträdande tvingar motståndaren att anfalla om han söker strid. Det når bästa resultat om stridskrafterna används aktivt för motverka motståndarens kontroll, exempelvis vid Fleet in being. Däremot finns det inga garantier att ett avvaktande innebär mindre förluster, utan ibland är ett offensivt agerande mer gynnsamt.

1.6 Metod

För att svara på frågeställningen i uppsatsen kommer kvalitativ meningsanalys med ett hermeneutiskt förhållningssätt att användas, eftersom detta lämpar sig väl för att få fram innebörden av respektive teoretikers synsätt på sjökrigföring.²⁷ Hermeneutik handlar om att tolka och förstå det som står i en text, till skillnad från positivism som handlar mer om att skapa säker kunskap.²⁸

²⁴ Försvarsmakten. *Doktrin för marina operationer*. s. 50.

²⁵ Ibid, s. 50.

²⁶ Ibid, s. 53ff.

²⁷ Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB, 2003. s. 109ff.

Thurén, Torsten, *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2. uppl. Malmö: Liber AB, 2007. s. 94.

²⁸ Thurén. *Vetenskapsteori för nybörjare*, s. 94.

Ibid, s. 16.

Vid det valda förhållningssättet är det viktigt att beakta hur den som genomför undersökningen påverkas av sina egna värderingar och sin förförståelse samt att personen placerar in den analyserade texten i rätt kontext.²⁹ Det innebär av naturliga skäl en osäkerhet när det gäller tolkningen av en texts mening, men förhållningssättet anser jag vara nödvändigt för att kunna svara på uppsatsens frågeställning. Om ett positivistiskt förhållningssätt hade används skulle undersökningen blivit mer kvantitativ till sin karaktär, och det hade blivit svårt att avgöra om Försvarmakten och teoretikerna menar liknande saker.³⁰

Arbetet utförs genom att välja ut ett antal centrala begrepp ut *DMarinO*, som får agera teoretisk bas för arbetet. Dessa begrepp kommer sedan att jämföras med ett urval sjömilitära teoretikers tankar för att se om doktrinen syns baseras på någon eller några av dessa tankar. Utifrån det resultatet går det även att avgöra utifrån vem eller vilka teoretiker doktrinen har hämtat mest influenser. Arbetet kan delas upp i fem olika steg för att tydligt visa genomförandet i stort.

Insamling av data

I det första steget studeras *DMarinO* översiktligt, för att få en uppfattning om vilka begrepp som enligt doktrinen är centrala. Dessutom undersöks kapitel 8 i *Militärteorins Grunder* för att få en uppfattning om vilka olika teoretiker som kan vara lämpliga i uppsatsen.

Kondensering av teori

I det andra steget väljs centrala begrepp ur *DMarinO*, och deras respektive innebörd sammanfattas för att lättare kunna hanteras i undersökningen. Begreppen agerar indikatorer för att kunna återfinna dessa eller deras motsvarighet i de utvalda teoretikernas texter.

Kodning

I det tredje steget söks de olika teoretikernas texter igenom efter de utvalda indikatorerna, därefter grupperas de och sammanfattas.

Analys

I det fjärde steget analyseras materialet och jämförs med *DMarinO* syn på respektive begrepp. Detta sker med hjälp av ett analysverktyg som beskrivs senare i detta avsnitt.

Slutsatser

I det femte och avslutande steget studeras och diskuteras det analyserade materialet för att besvara uppsatsens frågeställning.

För att på ett tydligt sätt kunna avgöra om en teoretikers synsätt ligger nära den svenska synen på ett begrepp kommer ett analysverktyg att utvecklas. Detta gör att resultatet kan presenteras på ett övergripande sätt i en tabell, för att sedan diskuteras vidare. Verktyget är utvecklat med inspiration från Widéns artikel och

²⁹ Thurén. *Vetenskapsteori för nybörjare*. s. 103.

³⁰ Ibid, s. 17.

Landewalls uppsats men anpassat till detta arbete.³¹ Analysverktyget består av fem olika variabler som definieras enligt nedan.

Överensstämmande syn, mer utvecklad (ÖU)

Använder begreppet med samma eller likartade termer, användbarhet och innebörd, samt presenterar även andra aspekter på begreppet och hur det kan uppnås.

Överensstämmande syn (ÖS)

Använder begreppet i huvudsak med samma eller likartade termer, användbarhet och innebörd.

Överensstämmande syn till del (ÖD)

Använder begreppet enbart delvis med samma eller likartade termer, användbarhet eller innebörd.

Avvikande syn (AS)

Använder begreppet med samma eller likartade termer, men har en avvikande uppfattning om dess innebörd, användbarhet eller hur det uppnås.

Framgår ej (FE)

Tar inte upp det aktuella begreppet.

Den valda metoden är gynnsam för att se om det finns en tydlig koppling mellan doktrinsens begrepp och vad teoretikerna hävdar. Detta eftersom doktrinen agerar utgångspunkt, och då kan var och ett av de utvalda begreppen undersökas mot respektive teoretiker. Det ger även möjlighet att se om det finns aspekter på begreppen som doktrinen har uteslutit. Givetvis hade det gått att bygga upp undersökningen åt andra hållet, där varje teoretikers centrala begrepp hade valts ut för att sedan leta efter dess motsvarighet i doktrinen. Risken hade dock varit att enbart respektive teoretikers mest framstående tankar hade lyfts fram, och då eventuellt missat vissa som återfinns i doktrinen. Samtidigt hade det inneburit att hela *DMarinO* hade kunnat undersökas, istället för enbart en liten del som det blir med den valda metoden. Men jag anser inte att detta är ett problem, eftersom syftet inte är att undersöka *DMarinO* som helhet, utan influenserna till svensk syn på sjökrigföring.

Uppsatsen kommer enbart att behandla litteratur, eftersom samtliga utvalda teoretiker har givit ut egna verk som beskriver deras teorier. Intervjuer skulle kunna ha tillämpats när det gäller att få fram den svenska synen på sjökrigföring, exempelvis genom att intervjua författarna till *DMarinO*. Detta hade förmodligen gett en djupare förståelse för framtagningen av doktriner och eventuellt svarat på varför det inte förekommer referenser i publikationen. Dessutom hade det kunnat ge svar på om det fanns någon teoretiker i åtanke vid framtagandet av doktrinen. Men eftersom den marina doktrinen ska förmedla Försvarmaktens

³¹ Widén. *Comparative Strategy*.

Landewall. *Militärteorins influenser på svensk militär doktrin*.

syn på sjökrigföring är det tveksamt om intervjuer hade gagnat uppsatsen som helhet, eftersom synen redan är uttryckta i den nämnda publikationen.³²

1.7 Avgränsningar

Ur *DMarinO* kommer ett urval centrala begrepp att undersökas, vilket innebär att enbart en del av den svenska synen på sjökrig kommer att studeras. Detta betyder samtidigt att undersökningen inte kommer att bli heltäckande inom området, vilket bör beaktas när det kommer till slutsatser.

De sjömilitära teoretiker som kommer att användas i uppsatsen är Alfred Thayer Mahan, Julian Stafford Corbett och Milan Vego. Valet av Corbett och Mahan baseras på att de historiskt sett har varit inflytelserika, verkade under ungefär samma tidsperiod och hade i vissa avseenden ganska skild syn på sjökrigföring. Vego är vald eftersom han är en modern teoretiker, och dessutom har skrivit om sjökrigföring i kustnära områden. En teoretiker som hade varit intressant att ta upp är Daniel Landquist, eftersom han var svensk och det hade då gått att se om en svensk teoretiker hade haft större genomslag vid utformandet av doktrinen. Dock bedömdes det bli för mycket att använda sig av fyra olika teoretiker, och han fick därför stå åt sidan till förmån för Vego. Vidare var Landquist verksam under första halvan av 1900-talet, och om han hade ersatt Vego skulle uppsatsen enbart behandlat äldre teoretiker. Dessutom kommer fokus vid undersökningen att ligga på marinstridskrafter, inte operationer som involverar armé- och flygstridskrafter, eftersom undersökningen inriktar sig på sjöarenan.

1.8 Empiri

Materialet som används i uppsatsen är vald för att på ett så rättvisande sätt som möjligt representera de olika sjömilitära teoretikerna, och enbart ett verk som behandlar varje teoretikers syn kommer att nyttjas. Detta underlättar arbetet vid analys, eftersom enbart ett verk per teoretiker behöver avhandlas. Samtidigt skapar det en risk att delar av teoretikernas syn inte lyfts fram, då inte deras samlade arbeten kommer att behandlas. Vidare är det viktigt att beakta det tidsspänn som skiljer mellan de olika böckernas utgivning, bland annat eftersom att världen har förändrats i vissa avseenden. Dessutom är böckerna skrivna på engelska, vilket skapar en risk för misstolkning av deras budskap vid analysering.

*Mahan on Naval Warfare*³³

Boken är en sammanfattning av ett antal olika publikationer som Alfred Thayer Mahan har skrivit och är utgiven 1919. Urvalet är gjort av Allan Westcott utifrån Mahans mest inflytelserika publikationer, för att sammanställa Mahans syn på sjökrigföring. Att använda en sammanställning över Mahans tankar är

³² Försvarsmakten. *Doktrin för marina operationer*. s. 3.

³³ Mahan, Alfred Thayer & Westcott, Allan (red.). *Mahan on Naval Warfare – Selections from the writings of Rear Admiral Alfred T. Mahan*. London: Sampson Low, Marston & Co, 1919.

nödvändigt i denna uppsats, eftersom denna bok tar upp de centrala delar av sjökrigföring som uppsatsen ska avhandla. Givetvis hade det gått att använda de enskilda publikationerna som Mahan skrev, men jag bedömer att resultatet skulle bli det samma, men involvera betydligt mer arbete eftersom hans respektive böcker enbart tar upp delar av krigföring. Själva trovärdigheten i texterna behöver inte ifrågasättas anser jag, eftersom de är Mahans egna. Däremot kan det vara så att Westcott har varit selektiv i sitt urval av texter, och på det viset enbart ger delar av Mahans syn. Samtidigt var Westcott verksam som instruktör vid US Naval Academy, och hade därmed ett inflytande i den förmedlade bilden av Mahans tankar anser jag. Dessutom är boken återutgiven 1941 och finns i nytryckta upplagor, vilket enligt mig innebär att den har utövat ett inflytande under en längre tidsperiod.³⁴

*Some Principles of Maritime Strategy*³⁵

Boken är skriven av Julian S. Corbett, och ursprungligen utgiven 1911. Den upplaga som används i uppsatsen är utgiven 1988, med tillagda förord och noter skrivna av Eric J. Grove. Detta skapar ett problem, eftersom det kan vara svårt att avgöra om det som uttrycks är Corbetts tankar, eller om de har tillförts av Grove. Samtidigt används upplagan som referens i den brittiska doktrinen enligt Jerker Widén.³⁶ Det innebär således att upplagan är inflytelserik, och används för att förmedla Corbetts tankar i modern tid. Därför bedömer jag att boken är lämplig att använda som representant för Corbetts syn i denna uppsats.

*Naval Strategy and Operations in Narrow Seas*³⁷

Denna bok är skriven av Milan Vego och utgiven första gången 1999. Den upplaga som används i uppsatsen är reviderad och utgiven 2003. Eftersom det är en primärkälla finns det ingen anledning att tvivla på tillförlitligheten, och det råder inte heller någon risk att en annan persons åsikter träder fram, som i uppsatsen övriga material. Dock har Vego gett ut andra verk, vilket innebär att denna bok förmodligen inte representerar hans samlade syn. Samtidigt lyfter just denna bok upp krigföring i trånga farvatten, vilket är intressant då det överensstämmer bra med Sveriges geografiska närområde.

³⁴ Mahan, Alfred Thayer & Westcott, Allan (red.). *Mahan on Naval Warfare – Selections from the writings of Rear Admiral Alfred T. Mahan*. Boston: Little, Brown and Co, 1941 (Nytryckt 1999).

³⁵ Corbett, Julian S. *Some Principles of Maritime Strategy*. Annapolis: US Naval Institute, 1988.

³⁶ Widén. *Comparative Strategy*. s. 174.

³⁷ Vego, Milan. *Naval Strategy and Operations in Narrow Seas*. 2. uppl. Abingdon: FRANK CASS PUBLISHERS, 2003.

2. Undersökning

2.1 Alfred Thayer Mahan

Alfred Thayer Mahan, 1840-1914, var en amerikansk sjöofficer och sjökrigshistoriker som genom att undersöka historiska krig och slag formade teorier om hur krigföring till sjöss ska genomföras. Han var en beundrare av Jomini, vilket återspeglas i hans teorier. Dessutom var han en stark förespråkare för betydelsen av havet som en central del i ett lands välstånd.³⁸

Mahans syn på begreppet Kontroll över maritima områden

Enligt Mahan är *Herravälde till sjöss* syftet med sjökrig, eftersom det ger möjlighet att använda sjövägarna till egna ändamål, och samtidigt hindrar det motståndaren från att nyttja dessa förbindelser.³⁹ Det är viktigt att kontrollera havet i både krig och fred, eftersom det är enklare att transportera större volymer på vatten än på land. Dessutom bidrar kontrollen av sjövägarna till ett lands rikedom och välbefinnande, vilket är extra viktigt i krig. Vidare bidrar sjövägarna till rörelsefrihet för att fylla på förråd, och även möjlighet till reträtt i värsta fall.⁴⁰ Mahan menar även att det optimala sättet att uppnå herravälde är genom att slå ut samtliga av motståndarens sjöstridskrafter.⁴¹ Men så länge den egna sidan är starkare än motståndaren utgör dennes stridskrafter nödvändigtvis inte ett hot mot den egna verksamheten.⁴²

Mahan använder en likartad term som *DMarinO*, och delar synen med att kunna använda sjövägarna för egna ändamål. Dessutom menar båda att det säkraste är att slå ut motståndarens styrkor, men samtidigt finns det möjlighet att utöva herravälde/kontroll så länge den egna sidan är starkare. Mahan lyfter upp hur sjövägarna kan nyttjas, vilket doktrinen inte gör, men det anser jag inte vara centralt för begreppet som sådant utan mer som exempel på vilket inflytande havet som transportmedium har.

Därför blir variabeln: **ÖS**.

Mahans syn på begreppet Att etablera kontroll

Mahan menar att det finns två sätt att skapa herravälde, antingen genom att slå ut motståndarens styrkor vid ett avgörande slag eller att genomföra blockad. För att kunna genomföra ett avgörande slag krävs en överlägsen styrka, och att

³⁸ Mahan, Alfred Thayer & Hattendorf, John B (red.). *Mahan on Naval Strategy*. Annapolis: US Naval Institute, 1991, s. ix. (Förord av John B Hattendorf.) Nationalencyklopedin. Alfred Thayer Mahan. <http://www.ne.se/alfred-thayer-mahan> (hämtad 2014-04-25)

³⁹ Mahan. *Mahan on Naval Warfare*. s. 98.

⁴⁰ Ibid, s. 75ff.

⁴¹ Ibid, s. 80.

⁴² Ibid, s.266.

motståndaren jagas upp och slås ut fullständigt. Det går inte att nöja sig med att slå ut delar av den andra sidans stridskrafter, då det är risk att den avgörande effekten uteblir och motståndaren kan återhämta sig igen.⁴³ Att genomföra en blockad kan antingen rikta sig mot motståndarens militära styrkor eller mot dennes handelssjöfart. Resultatet blir att motståndaren inte kan gå till sjöss, och om handelssjöfarten stängs inne innebär det dessutom att motståndarens förmåga att föra krig minskar, eftersom dennes tillförsel av nödvändiga varor uteblir. Dock menar Mahan att en handelsblockad främst är en del i krigföringen, ett sätt att upprätthålla herraväldet och skada motståndaren.⁴⁴ Huvudfokus är att slå ut motståndarens stridskrafter.⁴⁵

Mahan använder en likartad term för att etablera herravälde/kontroll, och delar även uppfattningen om de två metoder som lyfts upp i *DMarinO*, nämligen att slå ut motståndarens styrkor eller genomföra blockad. Förvisso lyfter Mahan upp handelsblockad också, men han ser det mer som ett sätt att upprätthålla herravälde/kontroll.

Därför blir variabeln: **ÖS**.

Mahans syn på begreppet Att bestrida kontroll

Det finns två sätt för en svagare part att motsätta sig herravälde enligt Mahan, nämligen *Fleet in being* och att *attackera motståndarens handelssjöfart*. *Fleet in being* handlar om att den svagare partens styrkor utgör ett potentiellt hot för motståndaren, och skulle därför ha en avskräckande effekt. Mahan är dock tveksam till om detta fungerar, eftersom det enligt honom inte har fungerat historiskt, och att den starkare parten har bättre möjlighet att styra utvecklingen.⁴⁶ Att attackera motståndarens handelssjöfart till sjöss syftar till att försöka försvaga dennes ekonomi och försörjning till krigsmaskineriet. Det har således samma effekt som att blockera handelshamnar, men är mindre effektiv, då fartyg måste jagas ikapp istället för att hindra dem från att gå in eller ut i hamnar. Samtidigt poängterar Mahan att den svagare parten är mer begränsad i sitt handlande, och får tillgripa de alternativ som finns.⁴⁷

Mahan använder begreppet med en likartad term, och lyfter förvisso upp både *Fleet in being* och *attacker på motståndarens sjöfart*, men framstår som tveksam till deras effekt. Att han utelämnar kustrobotar och ubåtar kan förklaras med att de inte fanns, eller hade används i större utsträckning på Mahans tid, däremot användes minor.

Därför blir variabeln: **ÖD**.

⁴³ Mahan. *Mahan on Naval Warfare*. s. 79ff.

⁴⁴ Ibid, s.92ff.

⁴⁵ Ibid, s. 80.

⁴⁶ Ibid, s. 262ff.

⁴⁷ Ibid, s. 95f.

Mahans syn på begreppet Fleet in being

Enligt Mahan bygger *Fleet in being* på att den svagare partens styrkor utgör ett potentiellt hot mot motståndarens styrkor, och skulle på det viset kunna binda upp dessa. Metoden kräver ett offensivt agerande om den ska ge någon effekt, exempelvis genom att försöka slå ut delar av motståndarens stridskrafter för att jämna ut förhållandena. Däremot är det tveksamt om *Fleet in being* verkligen är så avskräckande som vissa hävdar, eftersom den starkare parten fortfarande kontrollerar området och styr händelserna.⁴⁸ Mahan menar att de historiska exempel som givits på att metoden fungerar istället handlar om brist på initiativ av den starkare parten att förgöra resterna av motståndarens styrkor.⁴⁹

Mahan förklarar begreppet på ett likartat sätt som *DMarinO*, men han ställer sig tveksam till om det verkligen fungerar. Doktrinen ser istället stor potential i metoden, vilket gör att de har skild syn på dess användbarhet.

Därför blir variabeln: **AS**.

Mahans syn på begreppet Offensivt uppträdande

Mahan hävdar att *Agera offensivt* med flottan är vitalt för att nå framgång i krig, annars finns risken att motståndaren istället tar initiativet.⁵⁰ Om den egna sidan är den starkare parten, måste varje tillfälle som ges användas för att slå ut den andres stridskrafter. Det går inte att nöja sig med att slå ut huvuddelen av motståndarens styrkor, utan den egna sidan måste sträva efter att fullständigt förgöra motparten för att förvissa sig om den avgörande effekten.⁵¹ Däremot är det mer troligt att den part som agerar offensivt begår misstag, eftersom de ständigt är i rörelse, vilket kan utnyttjas av en defensiv motståndare.⁵² För att vara säker på att lyckas krävs en större numerär än vad motparten kan frambringa, därför är det viktigt att aldrig dela på sina stridskrafter så att de blir svagare än den förväntade motståndaren, oavsett om det är krig eller fred.⁵³

Mahan använder ett likartat begrepp, och menar att det bästa är att slå ut motståndarens styrkor till varje pris. *DMarinO* anser också att ett avgörande slag är effektivt, men går inte lika långt som Mahan i vikten av att fullständigt förgöra motståndaren. Båda delar också uppfattningen om att uppträdandet kan leda till misstag, och att metoden kräver att den egna sidan är starkare.

Därför blir variabeln: **ÖS**.

⁴⁸ Mahan. *Mahan on Naval Warfare*. s. 262ff.

⁴⁹ Ibid, s. 81.

⁵⁰ Ibid, s. 229.

⁵¹ Ibid, s. 79ff.

⁵² Ibid, s. 87.

⁵³ Ibid, s. 270.

Mahans syn på begreppet Defensivt uppträdande

Mahan menar att det i princip enbart är den svagare parten som kan *Agera defensivt*, eftersom den starkare istället har möjlighet att agera offensivt och få till ett avgörande. Det finns vissa fördelar med ett defensivt agerande, exempelvis genom att utnyttja de eventuella misstag som motståndaren begår när denne agerar offensivt. Dessutom går det att förbereda ett område inför en kommande attack. Men på det stora hela är defensiven underkastad offensiven, och det är enbart en tidsfråga innan den svagare parten slås ut, såvida inte den svagare lyckas skada den starke så mycket att styrkeförhållandena jämnas ut. Dessutom finns risken att motståndaren inte attackerar det område som är förberett för en defensiv, vilket gör att fördelarna för försvararen går om intet.⁵⁴ Det är även dåligt för moralen att agera defensivt och vänta på att motståndaren ska anfalla.⁵⁵

Mahan använder ett likartat begrepp, men har en övergripande negativ inställning till defensiven och ser få fördelar med agerandet. *DMarinO* menar förvisso att det inte är säkert att agerandet leder till mindre förluster, men har en mer positiv inställning till defensiven överlag än vad Mahan har.

Därför blir variabeln: **AS**.

Sammanfattning av Mahans syn på sjökrigföring

Mahan lägger stor vikt vid att ha starka sjöstridskrafter som kan kontrollera havet och genomföra avgörande slag. På det stora hela ser han offensiven som nyckeln till framgång, och det är enbart en tidsfråga innan den svagare parten slås ut. Den som är underlägsen kan egentligen enbart försöka jämna ut styrkeförhållandena, men det mest troliga är att det enbart fördröjer ett avgörande. Viktigt att notera är att Mahan inte alltid är tydlig med att definiera sina begrepp, vilket gör det svårt att få fram exakt vilken term han vill använda för begreppen. Hans syn ligger inom flera områden nära den svenska synen, men samtidigt avviker den också på två punkter. Den sammanfattas i tabellen nedan.

	<i>Kontroll</i>	<i>Etablera kontroll</i>	<i>Bestrida kontroll</i>	<i>Fleet in being</i>	<i>Offensivt uppträdande</i>	<i>Defensivt uppträdande</i>
Mahan	ÖS	ÖS	ÖD	AS	ÖS	AS

Tabell 1. Mahans syn i förhållande till den svenska. ÖU – Överensstämmande syn, mer utvecklad. ÖS – Överensstämmande syn. ÖD – Överensstämmande syn till del. AS – Avvikande syn. FE – Förekommer ej.

⁵⁴ Mahan. *Mahan on Naval Warfare*. s. 87ff.

⁵⁵ Ibid, s. 73.

2.2 Julian Stafford Corbett

Julian Stafford Corbett, 1854-1922, var en brittisk historiker utan militär bakgrund som utgick från Clausewitz tankar om krigföring, och applicerade dessa på sjökrig. Han använde historiska exempel för att bevisa sina teorier, och har haft stort genomslag inom området.⁵⁶

Corbetts syn på begreppet Kontroll över maritima områden

Corbett använder uttrycket *Herravälde till sjöss*, och menar att själva syftet med sjökrig är att antingen skapa det själv, eller hindra motståndaren från att göra detta. Däremot är det oftast ingen part som har herravälde, utan havet är okontrollerat i de flesta fall.⁵⁷ Det går inte heller att se herravälde som ett sätt att erövra territorium på land, utan det enda som går att kontrollera är transportvägarna till sjöss. Således kan den part som har herravälde förhindra motståndarens militära och civila rörelser till sjöss, och då använda havet för sina egna syften samt utöva tryck på motståndaren.⁵⁸ Herravälde förekommer i olika grader, det kan vara övergripande eller lokalt, och permanent eller temporärt. Övergripande herravälde innebär att den ena parten kontrollerar alla sjövägar i ett område, vilket kan vara permanent eller temporärt. Lokalt herravälde innebär att den ena parten enbart kontrollerar vissa sjövägar i ett område, och detta kan nästan enbart ske temporärt, eftersom motståndarens styrkor då kontrollerar ett angränsande område som de förmodligen vill utöka. Dock kan herravälde nästan aldrig vara fullständigt, eftersom det inte går att utesluta att motståndaren genomför sporadiska attacker eller på annat sätt utmanar den part som kontrollerar sjövägarna i området.⁵⁹

Corbett använder ett likartat begrepp, och delar även synen om att herravälde/kontroll innebär att kunna nyttja havet för egna ändamål. Det kan förekomma i olika grader, även om Corbett beskriver de olika nivåerna mer ingående än *DMarinO*, som säger det mer underförstått. Dessutom menar båda att det inte går att ha fullständig kontroll så länge motståndaren finns i området.

Därför blir variabeln: **ÖS**.

Corbetts syn på begreppet Att etablera kontroll

Enligt Corbett finns det två huvudsakliga metoder för att *Säkra herravälde* med åtgärder mot motståndaren, antingen genom att få till ett avgörande slag, eller att skapa en blockad mot motståndaren. Att skapa ett permanent övergripande herravälde är det optimala i krig, och kan endast uppnås genom ett avgörande slag mot den andra partens flotta.⁶⁰ Däremot innebär det inte att det bästa sättet alltid är att söka upp motståndarens styrkor för att få till det avgörande slaget.

⁵⁶ Corbett. *Some Principles of Maritime Strategy*. s. xliv. (Förord av Eric J. Grove.)

⁵⁷ Ibid, s. 91.

⁵⁸ Ibid, s. 93ff.

⁵⁹ Ibid, s. 103f.

⁶⁰ Ibid, s. 167.

Risken är istället att den egna sidan i sin jakt på ett avgörande luras iväg av motståndaren, som då styr utvecklingen och har initiativet, utan att ett avgörande slag kommer till.⁶¹ Blockad kan ha två syften, antingen är den militär eller kommersiell. Militär innebär att motståndarens sjöstridskrafter förhindras från att lämna sin hamn, eller att de slås ut innan de hinner genomföra sitt uppdrag när de har gått till sjöss. Kommersiell handlar istället om att förhindra motståndarens handelssjöfart genom att blockera sjövägarna, vilket även gör det till en metod att utöva herravälde när det väl är etablerat. En lyckad blockad leder till att motståndarens resurser tar slut, men kräver mycket tid och är kostsam.⁶²

Corbett använder ett likande begrepp som *DMarinO*, och föreslår samma metoder, nämligen ett avgörande slag eller blockad. Han pekar även på att handelsblockad kan ge effekt, och att det finns risker med ett allt för ihärdigt sökande efter ett avgörande slag, vilket doktrinen inte gör.

Därför blir variabeln: **ÖU**.

Corbetts syn på begreppet Att bestrida kontroll

Corbett menar att den sida som inte har herravälde kan störa den part som har det, *Bestrida herravälde*, genom att använda sig av en Fleet in being eller små motattacker. Han poängterar även att det vanligaste förhållandet i sjökrig är att ingen sida har herravälde, utan att ett område är omtvistat.⁶³ Fleet in being innebär att de egna styrkorna är för svaga för att kunna genomföra ett avgörande slag, och istället undviker en direkt konfrontation med motståndaren. På så vis störs motståndarens verksamhet, och denne får svårt att utnyttja sitt herravälde.⁶⁴ Små motattacker kan användas av en styrka som är väldigt svag i förhållande till sin motståndare. Metoden bygger på att den svage parten genomför begränsade attacker på motståndaren när denne inte är mobiliserad eller förberedd. Däremot har det historiskt varit svårt att lyckas med denna typ av attacker, men enligt Corbett finns det potential i metoden, särskilt med ny teknikutveckling.⁶⁵

Corbett använder i princip samma begrepp och innebörd som doktrinen. De båda föreslår Fleet in being som en metod, och det går även att se vissa likheter mellan det Corbett kallar för små motattacker och doktrinen användande av ubåtar, minor och kustrobotar. Dock är inte den kopplingen jättetydlig, och Corbett lyfter inte heller upp sjöfartskrig som en metod för att bestrida herravälde/kontroll.

Därför blir variabeln: **ÖD**.

⁶¹ Corbett. *Some Principles of Maritime Strategy*. s. 180f.

⁶² Ibid, s. 183ff.

⁶³ Ibid, s. 209.

⁶⁴ Ibid, s. 211.

⁶⁵ Ibid, s. 227.

Corbetts syn på begreppet Fleet in being

Enligt Corbett är *Fleet in being* en metod för att bestrida motståndarens herravälde, och tillämpas när den egna sidan inte är tillräckligt stark för att genomföra en offensiv mot motståndarens sjöstridskrafter. Genom att undvika en större sammandrabbning med motståndaren, och istället utgöra ett potentiellt hot kan de egna styrkorna störa motståndarens verksamhet, trots dennes övertag. Detta sker genom att ta varje tillfälle i akt att genomföra attacker på motståndarens styrkor och handelssjöfart, och på så vis förhindra att motståndaren kan nyttja sitt herravälde. Det kan även användas för att vänta in förstärkningar, så att styrkeförhållandena jämnas ut och det går att genomföra en offensiv. *Fleet in being* är en defensiv metod, men kräver ett aktivt handlande och rörlighet för att vara framgångsrikt.⁶⁶

Corbetts syn på begreppet stämmer väl överens med doktrinens syn. Han förklarar förvisso mer ingående hur metoden bedrivs, men jag tolkar att den övergripande synen på begreppet och dess användbarhet är samma.

Därför blir variabeln: **ÖS.**

Corbetts syn på begreppet Offensivt uppträdande

För att uppnå positiva resultat, vilket innebär att ta någonting från motståndaren, krävs *Offensiv* enligt Corbett. Det innebär att offensiv är det enda sätt att uppnå exempelvis herravälde till sjöss.⁶⁷ Att verka offensivt föder även styrka och energi i de egna leden, och ger därför en högre moral.⁶⁸ Däremot kräver offensiven att den egna styrkan är starkare än motståndaren, annars kan det leda till att den egna styrkan förintas.⁶⁹ Det går inte heller att enbart vara offensiv, utan det krävs ett visst mått av defensivt handlande för att nå en styrkas fulla potential.⁷⁰

Corbett använder begreppet med en likartad term, och delar i stora drag doktrinens syn på vad det innebär. Dessutom menar Corbett att agera offensivt är bra för moralen, vilket *DMarinO* inte tar upp.

Därför blir variabeln: **ÖU.**

Corbetts syn på begreppet Defensivt uppträdande

Den part som inte är tillräckligt stark för att genomföra en offensiv är istället tvungen att tillämpa *Defensiv* menar Corbett. Genom att vara defensiv kan inte den egna sidan uppnå herravälde, men det kan vara nödvändigt för att säkra sin

⁶⁶ Corbett. *Some Principles of Maritime Strategy*. s. 209ff.

⁶⁷ Ibid, s. 31.

⁶⁸ Ibid, s. 34f.

⁶⁹ Ibid, s. 40.

⁷⁰ Ibid, s. 33.

egen överlevnad.⁷¹ Dessutom finns det inneboende styrkor i defensiven, bland annat att den egna sidan kan hålla sig i kända farvatten med förberedda hinder eller bakhåll, och motståndaren tvingas då söka strid i riskfyllda områden om denne vill få till ett avgörande slag. Det leder även till att den defensiva parten innehar initiativet, och då även kan påverka utvecklingen. Samtidigt finns det en risk att motståndaren undviker området som är förberett för defensiv, och då försvinner de nämnda fördelarna. Vidare är det viktigt att defensiven präglas av en offensiv anda och ta varje tillfälle i akt att genomföra en motattack, inte vänta passivt på att motståndaren ska komma. Detta är viktigt för att behålla initiativet, men även för att ett ihållande passivt uppträdande riskerar att bryta ner den offensiva andan.⁷²

Corbett använder ett liknande begrepp, och delar i stora drag doktrinens syn. Dessutom påvisar han att det går att förbereda områden för försvar, men även risken med att bli för passiv i sitt agerande.

Därför blir variabeln: **ÖU**.

Sammanfattning av Corbetts syn på sjökrigföring

Corbett menar att det enbart är ett offensivt agerande som kan leda till herravälde till sjöss, men samtidigt kan den svagare parten också vara med och påverka utvecklingen. Det är givetvis en fördel att vara starkast, men det innebär inte per automatik att allt är förlorat för den underlägsna sidan. Sammantaget har han en syn som ligger nära den svenska, och har dessutom en mer utvecklad syn inom tre områden. Den sammanfattas i tabellen nedan.

	<i>Kontroll</i>	<i>Etablera kontroll</i>	<i>Bestrida kontroll</i>	<i>Fleet in being</i>	<i>Offensivt uppträdande</i>	<i>Defensivt uppträdande</i>
Corbett	ÖS	ÖU	ÖD	ÖS	ÖU	ÖU

Tabell 2. Corbetts syn i förhållande till den svenska. ÖU – Överensstämmande syn, mer utvecklad. ÖS – Överensstämmande syn. ÖD – Överensstämmande syn till del. AS – Avvikande syn. FE – Förekommer ej.

⁷¹ Corbett. *Some Principles of Maritime Strategy*. s. 40.

⁷² Ibid, s. 35ff.

2.3 Milan Vego

Milan Vego, född 1940, är en före detta officer i den Jugoslaviska flottan, men har även tjänstgjort i den Västtyska flottan. Sedan 1984 är han amerikansk medborgare, och verksam vid US Naval War College i Newport. Han har gett ut ett antal böcker inom militärteori och skrivit över 340 artiklar som publicerats i internationella tidskrifter.⁷³

Vegos syn på begreppet Kontroll över maritima områden

Vego använder uttrycket *Sjökontroll*, vilket han menar innebär att den egna sidan kan använda havet för sina egna ändamål utan att motståndaren kan hindra det. Detta innebär bland annat att kunna förflytta egna fartyg, fortsätta bedriva handel och hindra motståndarens handelssjöfart⁷⁴. Kontrollen kan vara permanent, vilket innebär att den egna sidan dominerar ett visst område, och att motståndaren inte kan störa verksamheten utan att utsätta sig för stora risker. Den kan även vara temporär, vilket inträffar när den egna parten förlorar initiativet till motståndaren, och sedan återtar det igen. Graden av kontroll sträcker sig över ett brett spann, från fullständig till utmanad. Vid fullständig kontroll har den egna sidan total handlingsfrihet, och motståndaren kan inte verka överhuvudtaget. Detta är svårt att uppnå på oceaner, men möjligt på innanhav, under förutsättning att en tillräckligt stark styrka finns till förfogande. Begränsad kontroll innebär att den egna parten har stor handlingsfrihet, och att motståndaren utsätter sig för risker om de verkar i området. Utmanad kontroll innebär att två jämbördiga parter försöker skapa kontroll, och även när en part har etablerat kontroll över området är sannolikheten stor att initiativet växlar mellan de båda parterna över tiden.⁷⁵

Vego använder begreppet med en likartad term och på ett liknande sätt, eftersom både han och doktrinen delar uppfattningen om att kontroll innebär att kunna använda havet för egna syften. Vidare beskriver Vego ingående olika grader av kontroll, vilket *DMarinO* inte gör, men det går att utläsa i doktrinen att det finns olika nivåer av kontroll.

Därför blir variabeln: **ÖS**.

Vegos syn på begreppet Att etablera kontroll

Enligt Vego kan den egna sidan *Säkra kontroll* genom att vidta åtgärder mot motståndarens sjöstridskrafter, antingen till sjöss eller i deras baser. Detta kan ske genom ett avgörande slag, utnötning, blockad, offensiv minering, kontrollera viktiga kustpartier eller verka mot motståndarens kust och baser. Ett avgörande slag innebär att två större styrkor drabbar samman, och kan medföra att

⁷³ US Naval War College. Milan Vego.

<http://www.usnwc.edu/Academics/Faculty/Milan-Vego.aspx> (Hämtad 2014-04-24)

⁷⁴ Vego. *Naval Strategy and Operations in Narrow Seas*. s. 110.

⁷⁵ *Ibid*, s. 116ff.

styrkeförhållandena i området kraftigt påverkas, vilket i förlängningen även kan påverka utgången av kriget.⁷⁶ Detta är ett effektivt sätt för en starkare styrka att uppnå kontroll, och medför ofta mindre förluster jämfört med andra metoder.⁷⁷ Däremot kan det vara så att en eller båda inblandade parter har sina sjöstyrkor spridda över ett större område. Det betyder att ett enskilt slag inte påverkar förhållandena nämnvärt, utan en större operation med flertalet slag måste genomföras.⁷⁸ Utnötning innebär att istället för att söka ett större slag, så genomförs små attacker över tiden när tillfälle finns. Detta är fördelaktigt för en svagare part, och kan användas för att jämna ut styrkeförhållandena på sina egna villkor. Även en starkare part kan nyttja utnötning, kombinerat med större slag för att slå ut motståndarens sjöstridskrafter. En blockad betyder att motståndarens styrkor stängs inne i sina baser, vilket förhindrar dem från att agera. Däremot skapar det inte fullständig kontroll, eftersom motståndarens styrkor fortfarande existerar och således kan utgöra ett hot. Dessutom binder det upp delar av de egna styrkorna.⁷⁹ Att minera är ett effektivt sätt att förhindra motståndarens rörlighet, förutsatt att de placeras på väl avvägda platser och inte förhindrar egen rörlighet. Dessutom behöver inte hela området vara minerat, utan enbart ett hot om minering binder motståndaren.⁸⁰ Genom att kontrollera kustpartier vid in- och utlopp till innanhav kan den egna sidan uppnå viss kontroll i området. Men för att uppnå fullständig kontroll krävs att operativt viktiga punkter i innanhavet säkras.⁸¹ Att ta motståndarens kust innebär att dennes möjlighet att verka till sjöss minskar, och när hela kusten eller skärgården är tagen innebär det att den egna sidan har uppnått fullständig kontroll i området. Detta eftersom motståndarens sjöstridskrafter antingen blir instängda i hamnar eller utslagna.⁸²

Vego använder ett snarlikt begrepp, och redovisar bland annat de metoder som *DMarinO* föreslår för att säkra kontroll. Utöver det presenterar han en rad andra alternativ som doktrinen inte tar upp, och beskriver dessutom dessa metoders olika för- och nackdelar.

Därför blir variabeln: **ÖU**.

Vegos syn på begreppet Att bestrida kontroll

Enligt Vego innebär *Bestrida kontroll* att den part som inte har kontroll i området försöker förhindra motståndaren från att effektivt kunna nyttja sin kontroll. Det sker med fleet in being, utmana motståndarens blockad, strategisk skenmanöver, defensiv minering, kustförsvar eller att attackera motståndarens handelssjöfart.⁸³ Att bestrida motståndarens kontroll är generellt lättare i

⁷⁶ Vego. *Naval Strategy and Operations in Narrow Seas*. s. 147ff.

⁷⁷ Ibid, s. 178.

⁷⁸ Ibid, s. 150.

⁷⁹ Ibid, s. 155ff.

⁸⁰ Ibid, s. 167ff.

⁸¹ Ibid, s. 171ff.

⁸² Ibid, s. 175.

⁸³ Ibid, s. 206ff.

kustområden och innanhav än vad det är på världshaven, till följd av miljöns utformning med sund och öar samt de korta avstånden.⁸⁴ Fleet in being innebär att den part som inte har kontroll enbart genom sin existens utgör ett hot för motståndaren.⁸⁵ Att utmana en blockad kan ske genom att bryta igenom blockaden med delar av sina sjöstridskrafter, och sedan försvaga motståndarens styrkor. En svagare styrka kan istället försöka att forcera smala sund som motståndaren kontrollerar och på så vis ta sig genom blockaden, detta är dock ofta svårt att lyckas med.⁸⁶ En strategisk skenmanöver syftar till att få motståndaren att sprida ut sina styrkor över ett större område, och på så vis skapa ett för egen del bättre styrkeförhållande lokalt. Problemet är att effekten enbart är temporär, och att det inte heller går att få till ett slutgiltigt avgörande på detta vis.⁸⁷ Defensiva mineringar är oftast mer omfattande än offensiva mineringar, och sker på viktiga platser för att förhindra att motståndaren får tillträde till vissa områden. De kan även begränsa motståndarens rörlighet, och skydda egna sjöfartsleder.⁸⁸ Ett kustförsvar är nödvändigt för att skydda egna sjöstridskrafter, baser och andra viktiga områden, och samtidigt förhindra att motståndaren landstiger. För detta kan bland annat mineringar, kustartilleri och kustrobotar användas.⁸⁹ Att attackera motståndarens handelssjöfart kan kraftigt påverka dennes ekonomiska och militära förmåga, särskilt om det är en ö-nation. Samtidigt är det svårt att bedriva sjöfartskrig och det innebär även stora risker, därför bör det inte ta för stor plats i försöken att bestrida motståndarens kontroll.⁹⁰

Vego använder samma begrepp, och även samma innebörd som *DMarinO*. Dessutom föreslår han de metoder som doktrinen tar upp, inklusive ubåtar som ingår i sjöstridskrafter enligt Vegos resonemang. Utöver det så lyfter han även fram ett antal till metoder för att bestrida kontroll.

Därför blir variabeln: **ÖU**.

Vegos syn på begreppet Fleet in being

Vego menar att *Fleet in being* innebär att den part som inte har sjökontroll genom sin blotta existens utgör ett hot för den starkare motståndaren, och dessutom binder upp dennes sjöstridskrafter. Metoden bygger på att undvika en större sammandrabbning med motståndaren, och således utgöra ett potentiellt hot som bestrider kontroll i området. Fleet in being kan tillämpas aktivt, vilket innebär att den egna sidan genomför sjöfartskrig och räder mot motståndaren när tillfälle ges, men fortfarande utan att riskera ett större slag.⁹¹ Detta kan tvinga motståndaren att omfördela sina styrkor, men är i verkligheten svårt att

⁸⁴ Vego. *Naval Strategy and Operations in Narrow Seas*. s. 222.

⁸⁵ Ibid, s. 207.

⁸⁶ Ibid, s. 213.

⁸⁷ Ibid, s. 214ff.

⁸⁸ Ibid, s. 218ff.

⁸⁹ Ibid, s. 221.

⁹⁰ Ibid, s. 225ff.

⁹¹ Ibid. s. 207f.

få till.⁹² Det kan också genomföras passivt, exempelvis genom att helt undvika motståndaren för att säkerställa sin egen överlevnad.⁹³ Risken med att undvika motståndaren är att det enbart fördröjer ett avgörande slag, vilket i slutändan i alla fall resulterar i den svagare partens undergång. Fleet in being kan även tillämpas i fredstid genom att ha starka sjöstridskrafter, och på så vis fungera avskräckande för en motståndare att anfalla. Dock finns risken att motståndaren då allierar sig med andra, och den egna sidan har istället fått en ännu starkare motpart.⁹⁴

Vego menar samma sak som doktrinen med begreppet, och ser även samma användningsområde. Dessutom tar han upp olika sätt som det kan bedrivas på och även att det går att tillämpa i fredstid, vilket *DMarinO* inte gör.

Därför blir variabeln: **ÖU**.

Vegos syn på begreppet Offensivt uppträdande

En *Offensiv operation* med flertalet avgörande slag genomförs enligt Vego för att utöka sitt område med permanent kontroll, och samtidigt minska motståndarens område med kontroll. Det genomförs på initiativ av den egna sidan, som således även bestämmer tid och plats för dess genomförande.⁹⁵ En offensiv operation är mest lämpad för en part som redan innehar någon form av kontroll i ett område, och således även är starkare. Den medför även att snabba resultat kan nås med små förluster, eftersom utnöttningskrig undviks. En svagare part kan också genomföra en offensiv operation, exempelvis landstigning, under gynnsamma förhållanden.⁹⁶ Däremot kräver offensiva operationer planering lång tid i förväg, vilket innebär svårigheter i att förutse utvecklingen under tiden fram till genomförandet, miljön i innanhav är komplex och det kan bli svårt att utföra operationen som planerat.⁹⁷

Vego använder ett likartat begrepp, och menar i huvudsak detsamma som *DMarinO*, eftersom den egna sidan väljer när strid ska genomföras, och att det är ett effektivt agerande. Däremot lyfter han inte upp risken för misstag, även om han nämner komplexiteten i ett genomförande av en offensiv.

Därför blir variabeln: **ÖD**.

Vegos syn på begreppet Defensivt uppträdande

Enligt Vego genomförs en *Defensiv operation* när det inte är möjligt att genomföra en offensiv operation, eller för att skapa andrum efter en offensiv. Även att skydda den egna handelssjöfarten eller sin kust är typer av defensiva

⁹² Vego. *Naval Strategy and Operations in Narrow Seas*. s. 211.

⁹³ Ibid, s. 208.

⁹⁴ Ibid, s. 211f.

⁹⁵ Ibid, s. 137.

⁹⁶ Ibid, s. 134ff.

⁹⁷ Ibid, s. 136.

operationer. Det kan även bedrivas av en svagare part från första början av kriget, för att undvika sammandrabbning med motståndaren.⁹⁸ Däremot är risken när den egna sidan enbart är defensiv att motståndaren får för mycket initiativ, moralen sjunker och motståndaren söker efter ett avgörande på dennes villkor, därför krävs ett visst mått av aktivt uppträdande.⁹⁹

Vegos syn på begreppet är liknande, eftersom han menar att motståndaren kan söka strid när denne önskar, och att metoden kräver någon form av aktivt uppträdande. Vidare så ger han exempel på defensiva operationer, och tar även upp risken med att moralen sjunker vid en långvarig defensiv.

Därför blir variabeln: **ÖU**.

Sammanfattning av Vegos syn på sjökrigföring

Vego presenterar många olika handlingsalternativ för att lyckas inom sjökrigföring, både för den starkare parten och även för den svagare. Han redovisar även olika för- och nackdelar med de olika metoderna, vilket innebär att han inte direkt visar vad som är rätt eller fel att göra. Eftersom han har en bred syn på begreppen innebär det att han ligger nära den svenska synen, och dessutom har en mer utvecklad syn i flertalet fall. Den sammanfattas i tabellen nedan.

	<i>Kontroll</i>	<i>Etablera kontroll</i>	<i>Bestrida kontroll</i>	<i>Fleet in being</i>	<i>Offensivt uppträdande</i>	<i>Defensivt uppträdande</i>
Vego	ÖS	ÖU	ÖU	ÖU	ÖD	ÖU

Tabell 3. Vegos syn i förhållande till den svenska. ÖU – Överensstämmande syn, mer utvecklad. ÖS – Överensstämmande syn. ÖD – Överensstämmande syn till del. AS – Avvikande syn. FE – Förekommer ej.

⁹⁸ Vego. *Naval Strategy and Operations in Narrow Seas*. s. 137.

⁹⁹ Ibid, s. 211.

3. Resultat och analys

3.1 Resultatöversikt

Översikt över de viktigaste punkterna kring begreppen

	DMarinO	Mahan	Corbett	Vego
<i>Kontroll</i>	Agera i området utan att motståndaren hindrar det. Kan förekomma i olika nivåer. Fullständig enbart när motståndaren inte finns i området.	Använda havet för egna ändamål. För att bli fullständig krävs att motståndarens sjöstridskrafter slås ut. Kan ha herravälde i olika nivåer.	Nyttja transportvägarna till sjöss för egna ändamål. Förekommer i olika grader. Kan inte vara fullständigt så länge motståndaren finns.	Använda havet för egna syften. Förekommer i olika nivåer. Vid fullständig kontroll kan motståndaren inte verka.
<i>Etablera kontroll</i>	Hindra motståndaren från att använda sina styrkor. Avgörande slag. Blockad.	Hindra motståndarens sjöstridskrafter. Sträva efter ett avgörande slag. Blockad.	Åtgärder mot motståndarens stridskrafter. Avgörande slag, men det utgör en risk att jaga motståndaren till varje pris. Blockad, mot militär eller handel.	Åtgärder mot motståndaren till sjöss eller i baser. Avgörande slag. Utnötning. Blockad. Minering. Kontroll av viktigt kustparti.
<i>Bestrida kontroll</i>	Förhindra motståndarens kontroll. Minera, ubåtar, kustrobotar. Fleet in being. Sjöfartskrig.	Motsätta sig motståndarens herravälde. Fleet in being. Sjöfartskrig. Sammantaget begränsade möjligheter.	Störa motståndarens verksamhet. Fleet in being. Små motattacker.	Förhindra motståndarens kontroll. Fleet in being. Minering. Utmana blockad. Sjöfartskrig. Skenmanöver. Kustförsvar. Lättare att genomföra i kustområden än fritt till havs.

Tabell 4:1. Sammanställning över den svenska synen och respektive teoretikers mest framstående tankar om de olika begreppen.

	DMarinO	Mahan	Corbett	Vego
<i>Fleet in being</i>	Den part som inte har kontroll. Utgöra potentiellt hot.	Används av den svagare parten. Utgöra ett potentiellt hot. Tveksamt om det fungerar.	Används av den som inte är stark nog för herravälde. Utgöra potentiellt hot.	Används av den som ej har kontroll. Utgöra potentiellt hot. Kan användas i fredstid.
<i>Offensivt uppträdande</i>	Tvinga motståndaren till strid. Kräver starkare styrka. Kan inte enbart agera offensivt, risk för misstag.	Tvinga motståndaren till strid vid varje tillfälle som ges. Kräver starkare styrka. Risk för misstag.	Uppnå positiva resultat, att ta någonting från motståndaren. Kräver starkare styrka. Kan inte enbart vara offensiv. Bra för moralen.	Genomföra strid på den egna sidans villkor. Mest lämpligt för den starkare sidan. Svårt att planera, komplex operationsmiljö.
<i>Defensivt uppträdande</i>	Tvingar motståndaren att anfälla. Använda stridskrafterna aktivt. Inte säkert att det leder till mindre förluster.	Enbart för den svagare parten. Förbereda försvar och utnyttja motståndarens misstag. Har inte initiativet, dåligt för moralen. Leder slutligen till förlust.	För den som inte kan agera offensivt. Motståndaren måste söka strid. Kan förbereda område för försvar. Kräver aktivt agerande. Risk att bryta ner offensiv anda.	Motståndaren får söka strid. Kräver aktivt uppträdande. Risk att moralen sjunker.

Tabell 4:2. Sammanställning över den svenska synen och respektive teoretikers mest framstående tankar om de olika begreppen.

De två tabellerna ovan redovisar en sammanställning över den svenska synen och respektive teoretikers mest framstående tankar om de olika begreppen. Syftet med tabellerna är att på ett överskådligt sätt redovisa hur de resonerar kring varje begrepp.

3.2 Analys

Teoretikernas syn i förhållande till den svenska

	<i>Kontroll</i>	<i>Etablera kontroll</i>	<i>Bestrida kontroll</i>	<i>Fleet in being</i>	<i>Offensivt uppträdande</i>	<i>Defensivt uppträdande</i>
Mahan	ÖS	ÖS	ÖD	AS	ÖS	AS
Corbett	ÖS	ÖU	ÖD	ÖS	ÖU	ÖU
Vego	ÖS	ÖU	ÖU	ÖU	ÖD	ÖU

Tabell 5. Sammanställning över teoretikernas syn i förhållande till den svenska. ÖU – Överensstämmande syn, mer utvecklad. ÖS – Överensstämmande syn. ÖD – Överensstämmande syn till del. AS – Avvikande syn. FE – Förekommer ej.

Tabellen ovan visar en sammanställning över samtliga undersökta teoretikers syn i förhållande till den svenska. Det går att konstatera att samtliga undersökta begrepp återfinns i någon form hos respektive teoretiker. Överlag delar de den

svenska synen, och redovisar i många fall dessutom fler aspekter på begreppen som den svenska doktrinen inte tar upp. Den enda som har en avvikande syn är Mahan, som inte delar uppfattningen om Fleet in being och ett defensivt uppträdande.

När det gäller *Kontroll över maritima områden* är det ingen teoretiker som använder exakt det uttrycket, utan Corbett och Mahan använder *Herravälde till sjöss*, och Vego föredrar *Sjökontroll*. Däremot menar de alla ungefär samma sak, även om Vego och Corbett är lite mer ingående i sina beskrivningar av de olika nivåerna som finns. Eftersom det verkar råda konsensus kring begreppet går det inte att peka på någon särskild influens, och inte heller tar någon av de undersökta teoretikerna upp delar av begreppet som *DMarinO* har utelämnat.

För begreppet *Att etablera kontroll* menar samtliga teoretiker samma sak, men använder lite andra uttryck, både Corbett och Vego använder ordet *Säkra* istället för *Etablera*, och Mahan föredrar *Skapa*. Däremot går det att se dessa uttryck som synonymer till varandra. Den svenska synen ligger närmast Mahans tankar, eftersom båda föreslår metoderna avgörande slag och blockad. Dessa tankar delas också av Vego och Corbett, men de föreslår även andra metoder som doktrinen inte lyfter upp. Därför kan samtliga teoretiker ha agerat inspiration till den svenska synen på begreppet, men Mahans syn ligger närmast, eftersom *DMarinO* inte tar upp de andra aspekter som övriga teoretiker pekar på.

Att bestrida kontroll är ett uttryck som både Corbett och Vego nyttjar, medan Mahan använder *Motsätta sig herravälde*. Alla menar samma sak med begreppet, men har lite olika syn på hur det går till och vad som egentligen kan göras. Mahan menar att det egentligen bara är den starkare parten som kan göra någonting, och att den svagare får försöka motsätta sig den starke så gott den kan. Även om han föreslår metoder för att bestrida kontroll så tror han inte riktigt på att de fungerar, vilket gör det tveksamt att han har inspirerat den svenska synen. Corbett föreslår metoder som återfinns i *DMarinO*, men ser inte sjöfartskrig som ett alternativ, vilket doktrinen gör, och kan därför enbart ha varit inspiration till viss del. Vego har en uppsjö av alternativ för att bestrida kontroll, vilket gör att han säkerligen kan ha varit inspiration till den svenska synen på begreppet. Men samtidigt tar inte doktrinen upp alla Vegos tankar, vilket innebär att hans syn inte är tagen rakt av, utan i så fall har ett urval skett.

Fleet in being framstår som ett vedertaget begrepp när det gäller hur det ska genomföras, eftersom samtliga teoretiker delar doktrinen syn på detta. Däremot avviker Mahan från de övriga, då han inte tror att konceptet fungerar speciellt bra. Av den anledningen är det inte så troligt att den svenska synen har influerats av just hans tankar. Däremot faller både Corbetts och Vegos syn inom samma område som *DMarinO* ser på begreppet, och eftersom Corbetts tankar är väldigt lika doktrinen är det troligt att han är en stark influens. Vego kan givetvis också vara en influens, men doktrinen lyfter inte upp hans tankar om att metoden kan tillämpas i fredstid, och har då valt bort delar av hans resonemang. Det kan i så fall förklaras av att doktrinen fokuserar på genomförandet av operationer i sig, inte nyttjandet av stridskrafter i avskräckande syfte under fredstid.

När det kommer till *Offensivt uppträdande* råder det en enad syn överlag om att det handlar om att söka strid på egna villkor, och även begreppet som sådant är snarlikt hos samtliga teoretiker. Samtliga delar dessutom uppfattningen om att det är mest lämpligt för den starkare sidan. Mahan är väldigt offensiv i sitt tankesätt, men han pekar också på att det är en större risk för misstag vid ett offensivt agerande. Detta gör att han har en syn som ligger nära doktrinen, och han kan således ha använts som inspiration inom området. Corbett menar att det inte enbart går att agera offensivt, vilket gör att han också ligger nära den svenska synen. Dessutom lyfter han upp att ett offensivt agerande är bra för moralen, vilket doktrinen inte gör. Därför kan han också mycket väl vara en influens inom området, men att moralaspekten har utelämnats i *DMarinO*. Vego tar däremot inte upp risken för misstag eller att det inte går att enbart agera offensivt, vilket gör att han förmodligen inte har varit influens i detta fall. Dessutom pekar han på komplexiteten att genomföra en offensiv, särskilt i trånga farvatten, vilket doktrinen inte lyfter upp inom begreppet.

Avseende begreppet *Defensivt uppträdande* använder alla teoretiker liknande uttryck, och menar att det är för den part som själv inte vill söka strid. Däremot har Mahan en övergripande negativ uppfattning om att agera defensivt och menar att det leder till förlust, vilket gör att han inte har varit inspiration till den svenska synen. Däremot har både Corbett och Vego en liknande syn som doktrinen, vilket gör att de båda är troliga influenser. Dessutom lyfter de upp risken med att moralen sjunker vid ett långvarigt defensivt agerande, vilket *DMarinO* inte gör. Dock gör inte Vego eller Corbett en poäng av att ett defensivt uppträdande inte nödvändigtvis leder till mindre förluster, vilket doktrinen gör. Men det går att se som en självklarhet, eftersom det inte finns några garantier att ett visst agerande är säkrare än ett annat på förhand, och jag har därför inte heller lagt speciellt mycket vikt vid det.

Således verkar det finnas en gemensam syn på de olika begreppens innebörd, även om de uttrycks på lite olika sätt. Mahan är den teoretiker som ligger närmast den svenska synen i sina tankar kring tre av begreppen, men har samtidigt en avvikande syn på två andra begrepp. Corbett och Vego har på de flesta punkter en syn som ligger nära doktrinen definitioner, och har i de flesta fall dessutom mer att tillföra på området. Ett ämne som samtliga teoretiker berör är moralen, men det nämner inte doktrinen inom något av de undersökta begreppen. Vego lyfter även upp operationsmiljön och svårigheten i att planera operationer, vilken inte återfinns i den svenska synen på grundläggande begrepp. Däremot kan det givetvis återfinnas på andra platser i doktrinen som inte har undersökts.

4. Slutsatser och diskussion

4.1 Slutsatser och svar på frågeställning

Undersökningen visar att det finns tydliga kopplingar till sjömilitära teoretiker i den svenska synen på sjökrigföring, eftersom samtliga undersökta begrepp går att återfinna i någon form hos de granskade teoretikerna. Vidare går det även att konstatera att de olika begreppens innebörd är förankrad hos samtliga teoretiker.

När det gäller influenser för den svenska synen på sjökrigföring kan jag konstatera att Mahan förmodligen inte har agerat förlaga. Förvisso har han i ett antal fall en syn som ligger nära doktrinen tankar, men han är också den enda undersökta teoretiker som har en avvikande syn på vissa begrepp. Om Mahan hade varit influens tror jag att den svenska synen på sjökrigföring hade fokuserat mer på offensiv styrka och större numerär än vad den gör i dagsläget, eftersom dessa är återkommande i hans resonemang.

Både Corbett och Vego förmedlar tankar som i många avseenden ligger nära den svenska synen, vilket gör att de båda är troliga influenser. Vego är väldigt bred i sina resonemang, och ger förslag på många olika handlingsmöjligheter för varje begrepp. Däremot tar doktrinen enbart upp ett fåtal förslag på metoder under respektive begrepp, vilket i så fall innebär att ett urval måste ha skett om Vego är förlaga. Jag har svårt att se en anledning till att doktrinen skulle utesluta vissa av hans metoder, eftersom fler metoder skulle ge operativa chefer fler handlingsalternativ. Istället anser jag det som mer troligt att Corbett är den starkaste influensen till de undersökta begreppen. Detta styrks av att *DMarinO* som sagt enbart presenterar ett fåtal handlingsalternativ under respektive begrepp, precis som Corbett gör. Dessutom kan det vara så att Vego är influerad av Corbett, eftersom Vego är modernare, och har av den anledningen ett resonemang som ligger nära den svenska synen på sjökrigföring, utan att egentligen ha varit inspirationskälla. Samtidigt är det i så fall märkligt att den svenska synen inte baseras på en modern teoretiker, eftersom denne rimligtvis har en mer aktuell syn på området. Det skulle kunna bero på att synen på de centrala begreppen är en kvarleva som funnits med under lång tid, utan att någon har ifrågasatt deras innebörd eller om de behöver omformuleras. Vidare skulle det också kunna förklara bristen på referenser i *DMarinO*, eftersom ingen längre vet deras ursprung.

Det kan givetvis vara så att den svenska synen är baserad på en blandning av olika teoretikers tankar, eftersom ingen av de undersökta teoretikerna har en helt samstämmig syn rakt igenom. Däremot är det oklart hur det urvalet i så fall skulle ha gått till. Det skulle kunna vara baserat på Sveriges egna erfarenheter av vad som fungerar eller inte, men eftersom landet inte har varit inblandat i sjökrig under lång tid finner jag det osannolikt. Vidare finns det aspekter som *DMarinO* inte tar upp under de undersökta begreppen, exempelvis moral och miljö. Men dessa kan mycket väl återfinnas i andra delar av doktrinen som inte har undersökts i detta arbete.

Att det finns en tydlig militärteoretisk koppling i Försvarets syn ligger i linje med de slutsatser som Landewall kom fram till i sitt arbete, även om han berörde ett annat område än denna uppsats. Dessutom konstaterade han att Clausewitz hade genomslag i *MSD12*, vilket även stämmer till viss del för synen på sjökrigföring, eftersom Corbett var influerad av Clausewitz. Jag kan även konstatera att härledningen till begrepp hade blivit tydligare om referenser hade använts i doktrinen, vilket även Landewall kom fram till i sitt arbete.

Widén konstaterade i sin artikel att Corbett är en stark influens till den brittiska marindoktrinen, och att han på så vis kan ha ett inflytande på andra länders doktriner. Detta beror på att den brittiska doktrinen har genomslag internationellt. Utifrån det skulle den brittiska doktrinen i sig kunna vara förlaga till den svenska synen på sjökrigföring, vilket då gör den indirekt baserad på Corbetts tankar. Det skulle även förklara avsaknaden av referenser i *DMarinO*, eftersom det förmodligen skulle uppfattas som märkligt om den svenska doktrinen refererade till en annan nations motsvarighet.

Vego pekar i sin forskning på att både Mahan och Corbett har influerat dagens syn på sjökrig, där jag kan konstatera att det främst är Corbett som är största influens i Sveriges fall. Dessutom menar Vego att vissa av teoretikernas slutsatser inte är giltiga i dagsläget, vilket jag däremot inte kan avgöra. Men utifrån det finns en risk att den svenska synen också använder sig av förlegade slutsatser, eftersom Corbetts tankar har genomslag i svensk syn på sjökrigföring.

Svar på uppsatsens övergripande problem: Hur ser svenskt sjömilitärt tänkande ut i relation till ett urval inflytelserika sjömilitära teoretikers syn på sjökrigföring?

Det svenska sättet att se på sjökrigföring ligger överlag nära det sätt som de undersökta teoretikerna beskriver de granskade begreppen. Det råder en enad syn mellan samtliga parter när det gäller begreppens innebörd, men det skiljer lite mellan hur de uppnås och deras användbarhet.

Kontroll över maritima områden är det enda begrepp som både doktrinen och teoretikerna har en helt samstämmig syn på, även om det beskrivs på lite olika sätt så är innebörden överensstämmande mellan samtliga parter.

För begreppet *Att etablera kontroll* ligger Mahans tankar närmast doktrinen, men även Corbett och Vego delar den svenska synen, dock har de även mer att tillföra på området.

När det gäller *Att bestrida kontroll* är det ingen teoretiker som har en helt överensstämmande syn med den svenska. Mahan och Corbett har bara en delvis liknande syn, medan Vego har en mer utvecklad uppfattning om begreppet.

Avseende *Fleet in being* har Corbett en överensstämmande syn med den svenska, vilket även Vego har, men han ser även andra aspekter på begreppet. Däremot har Mahan en avvikande syn, eftersom han inte tror att metoden fungerar.

För sättet att se på *Offensivt uppträdande* ligger Mahan närmast den svenska, medan Corbett har en mer utvecklad syn. Vegos sätt att se på begreppet stämmer däremot enbart delvis in på den svenska synen.

När det kommer till *Defensivt uppträdande* har både Vego och Corbett en mer utvecklad syn än den svenska. Däremot har Mahan en avvikande syn, då han anser att ett defensivt agerande leder till förlust.

Således är det egentligen inget av de undersökta områden där den svenska synen lyfter upp andra aspekter än vad teoretikerna gör. Detta talar för att det finns en teoretisk grund till svenskt sjömilitärt tänkande, och att de undersökta teoretikerna har funnits med som influenser. Dessutom går det att konstatera att Corbett och Vego har synsätt som ligger närmast den svenska synen på sjökrigföring överlag, medan Mahan har en delvis avvikande syn.

Svar på delfråga 1: Vilken koppling till sjömilitära teoretikers tankar finns det i Försvarmaktens synsätt på sjökrigföring?

Det finns tydliga kopplingar till sjömilitära teoretikers tankar i den svenska synen på sjökrigföring. Detta eftersom samtliga undersökta begrepp återfinns i någon form hos respektive teoretiker. Däremot finns det aspekter på de undersökta begreppen som *DMarinO* inte lyfter fram, trots att de återfinns hos teoretikerna.

Svar på delfråga 2: Har någon av de undersökta teoretikerna haft större genomslag i Försvarmaktens synsätt på sjökrigföring?

De undersökta teoretiker som haft tydligast likheter med den svenska synen är Corbett och Vego. Jag bedömer det som mer troligt att Corbett är den främsta influensen, dels eftersom han har haft ett inflytande under lång tid och kan även ha influerat Vego i sin tur. Dessutom presenterar *DMarinO* enbart ett fåtal handlingsalternativ under de olika begreppen, vilket ligger nära Corbetts sätt att beskriva metoderna under respektive begrepp.

4.2 Metoddiskussion

Syftet med arbetet var att undersöka om den svenska synen på sjökrigföring kunde kopplas till sjömilitära teoretikers tankar. För att genomföra detta valde jag att välja ut ett antal centrala begrepp ur den svenska marindoktrinen, för att sedan jämföra dessa med hur tre olika teoretiker såg på de utvalda begreppen. Jag upplever att det var ett bra tillvägagångssätt, eftersom det gav mig möjlighet att gå på djupet på de olika begreppen. Samtidigt innebar det att undersökningen i sig blev relativt smal, då jag inte undersökte doktrinen som helhet. Men eftersom jag valde centrala begrepp anser jag att undersökningen hamnade nära

kärnan för Sveriges syn på sjökrigföring, vilket innebär att det går att dra generella slutsatser kring området. En annan aspekt är att jag enbart undersökte delar av de olika teoretikernas arbeten, vilket rimligtvis kan innebära att jag inte lyckats fånga in hela deras syn på respektive begrepp. Men jag anser att det skulle krävs för mycket tid att gå igenom samtliga av deras arbeten för att skapa mig en fullständig bild av deras syn. Istället valde jag verk som jag upplevde återspeglade deras syn på ett så rättvisande sätt som möjligt, och som dessutom har varit inflytelserika. Om ytterligare texter från respektive författare hade behandlats tror jag inte att det övergripande resultatet skulle påverkas nämnvärt. Detta eftersom de texterna förmodligen enbart skulle befästa författarnas åsikter kring begreppen, och möjligen utveckla deras uppfattning något, men inte motsätta sig det jag har kommit fram till i detta arbete.

Tillvägagångssättet jag valde i arbetet krävde att jag tolkade de olika texter som undersöktes, inklusive den svenska doktrinen. Det innebär att det finns en risk att jag har tolkat någon text felaktigt, eller att min förförståelse har påverkat min uppfattning. För att minimera den risken läste jag igenom de olika texterna flera gånger vid olika tillfällen, och försökte ha ett så öppet sinne som möjligt. Dessutom hade inte alla teoretiker begreppen tydligt uppställda, vilket innebar att mycket arbete fick läggas på att tolka vad som kunde falla under respektive begrepp. Utifrån det finns det således en risk att om någon annan återskapar undersökningen kan han eller hon få fram ett något annorlunda resultat. Men jag bedömer att resultatet i så fall inte kommer att skilja markant, vilket gör att uppsatsen slutsatser inte påverkas. Dessutom har jag svårt att se hur undersökningen hade kunnat genomföras utan att texterna tolkades, eftersom det hade varit svårt att dra slutsatser utifrån att kvantitativt undersöka förekomsten av vissa ord, exempelvis.

4.3 Vidare forskning

Utifrån de slutsatser som har presenterats i denna uppsats skulle det vara intressant att djupare undersöka den svenska synen på sjökrigföring, och även beröra andra aspekter. Förslagsvis skulle detta kunna vara varför den svenska synen på sjökrig är utformad som den är, och då inte enbart undersöka Försvarmakten, utan även om det finns påverkan från politiskt håll. Det skulle även vara intressant att se om sjöstridskrafternas sammansättning stämmer överens med de dokument som styr deras handlande i ett eventuellt krig. Ett annat alternativ är att granska vilka möjligheter Sverige har att faktiskt kunna tillämpa de centrala begrepp som beskrivs i *DMarinO*. Ytterligare ett alternativ är att genomföra en liknande undersökning som i denna uppsats, men att fokusera på andra teoretiker, exempelvis Daniel Landqvist eller Geoffrey Till, som nämnts tidigare i arbetet.

Ovan presenterade ämnen är aktuella i dagens försvarsmakt, då många upplever en skillnad mellan de förmågor som beskrivs på papperet av politiker och vad Försvarmakten faktiskt kan genomföra. Forskning inom de områdena skulle då kunna minska de eventuella skillnader som finns mellan papper och verklighet, eftersom problemen då tydligt kan belysas.

Referenslista

Corbett, Julian S. *Some Principles of Maritime Strategy*. Annapolis: US Naval Institute, 1988.

Försvarshögskolan. *Kursplan - Krigsvetenskap grundkurs taktik marin*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2012. Kurskod: 10P242.

Försvarshögskolan. *Kursplan - Krigsvetenskap Introduktionskurs OP*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2010. Kurskod: 10P138.

Försvarsmakten. *Doktrin för marina operationer*. Stockholm: Försvarsmakten, 2005.

Försvarsmakten. *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Försvarsmakten, 2011.

Försvarsmakten. *Operativ Doktrin*. Stockholm: Försvarsmakten, 2014.

Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB, 2003.

Landewall, Anders. *Militärteorins influenser på svensk militär doktrin*. Självständigt arbete (15 hp), Försvarshögskolan, 2012.

Mahan, Alfred Thayer & Hattendorf, John B (red.). *Mahan on Naval Strategy*. Annapolis: US Naval Institute, 1991.

Mahan, Alfred Thayer & Westcott, Allan (red.). *Mahan on Naval Warfare - Selections from the writings of Rear Admiral Alfred T. Mahan*. Boston: Little, Brown and Co, 1941 (Nytryckt 1999).

Mahan, Alfred Thayer & Westcott, Allan (red.). *Mahan on Naval Warfare - Selections from the writings of Rear Admiral Alfred T. Mahan*. London: Sampson Low, Marston & Co, 1919.

Nationalencyklopedin. Alfred Thayer Mahan. <http://www.ne.se/alfred-thayer-mahan> (hämtad 2014-04-25)

Thurén, Torsten, *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2. uppl. Malmö: Liber AB, 2007.

US Naval War College. Milan Vego. <http://www.usnwc.edu/Academics/Faculty/Milan-Vego.aspx> (Hämtad 2014-04-24)

Vego, Milan. *Naval classical thinkers and operational art*. Newport: US Naval War College, 2009. <http://www.usnwc.edu/getattachment/85c80b3a-5665-42cd-9b1e-72c40d6d3153/NWC-1005-NAVAL-CLASSICAL-THINKERS-AND-OPERATIONAL-.aspx> (Hämtad 2014-04-24)

Vego, Milan. *Naval Strategy and Operations in Narrow Seas*. 2. uppl. Abingdon: FRANK CASS PUBLISHERS, 2003.

Widén, J. Jerker. Julian Corbett and the Current British Maritime Doctrine. *Comparative Strategy*, nr 28:2 (2009): 170-185. doi: 10.1080/01495930902799764

Widén, Jerker och Ångström, Jan. *Militärteorins grunder – en introduktion till teorier om krig och krigföring*. Stockholm: Försvarsmakten, 2005.